

Vinterfågelräkningar

Text och teckningar: Sören Larsson

Sedan 1975 räknar fågelskådare i hela landet fåglar under juldagen till trettondagen. Det ingår i en rikstäckande övervakning av fågelfaunans eventuella förändringar, en miljöövervakning rätt och slätt. Även i vår kommun räknas det fåglar under de här helgdagarna. Jag skall här redogöra för det lokala resultatet från den senaste räkningen säsongen 91/92.

Inventeringen genomförs så att den som räknar promenerar eller cyklar en rutt. Utefter ruten finns 20 förutbestämda platser (punkter), varifrån alla iaktagna och hörda fåglar räknas i exakt 5 minuter. Varje rutt innebär därmed att det genomförs 100 minuter effektiv fågelräkning. När ruten sedan räknas på samma sätt åren därpå kan man jämföra resultaten.

Under jul- och trettonhelgen 1991/92 räknades 10 rutter d.v.s. 16 timmar och 40 minuter effektiv fågelskådning. Året innan räknades 14 rutter, men p.g.a. sjukdom försvann 4 rutter. Ju fler rutter som räknas desto bättre blir bevakningen.

Vädersituationen

Återigen var det en relativt mild höstsäsong, egentligen blev det inte vinterväder med snö och kyla förrän i juldagen. Redan på nyårsdagen var det plusgrader igen och snön töade bort. Det var också bra inventeringsförhållanden under de aktuella dagarna.

Resultat

Trots gynnsamt väder under hösten visar resultatet på ett av de sämsta fågelåren på länge. De tre senaste säsongerna har det varit ett tämligen likartat höstväder, det visade sig dock att det fanns knappt hälften så många fåglar senaste säsongen i jämförelse med de två övriga. 1989/90 sågs t.ex. 14,2 fåglar/räkningspunkt, 1990/91 14,0 fåglar/punkt och endast 7,5 fåglar/punkt 1991/92.

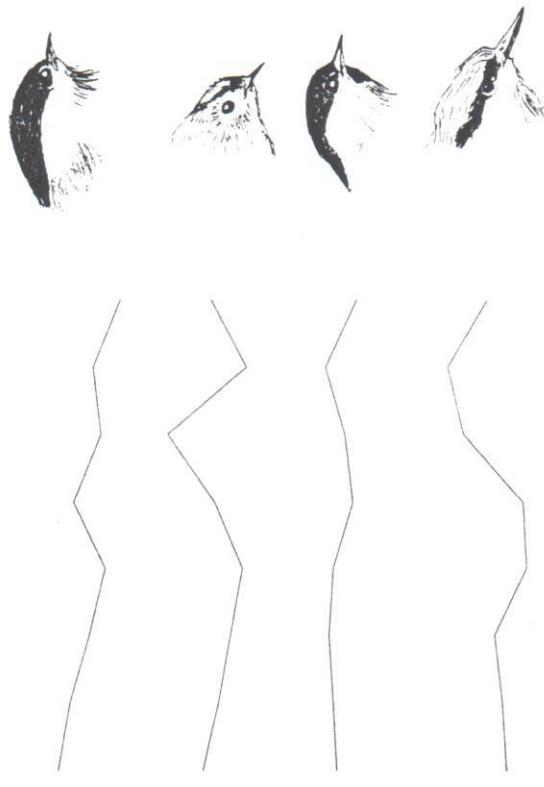
Förklaringen står att finna i det mycket dåliga häckningsresultatet sommaren 1991. Orsaken var det miserabla vädret i maj och juni månad. Här visas vilken stor betydelse vädret har på vårt fågelliv.

Det finns också ett flertal andra faktorer som har stor betydelse, men dessa är svårare att påvisa. Det som naturvårdsdebatten handlar mycket om i vår trakt nu är bl.a. skogsbruket, och dess konsekvens för naturvärdet (arterna), i skogsmiljön. Kan vinterfågelräkningarna användas för att visa fakta i den debatten?

Jag har valt att redovisa förändringen i populationen hos fyra relativt stationära fågelarter i trakten. Tälltalen och kungsfågeln är beroende av gammal naturlig barrskog, nötväcken och entitan är i huvudsak lövskogsarter.

Som framgår av diagrammen uppvisar tälltalen en tydligt nedåtgående trend i

Obs. punkter

Diagrammet visar förändringen av antalet tallitor (överst), kungsfåglar, entitor och nötväcker (underst) i Surahammar kommun från 1984 t.o.m. 1991.

populationsutvecklingen under de senaste 8 åren. Det är så allvarligt att beståndet kan ha halverats under denna korta period.

Kungsfåglar som lever i Finland och Rysslands skogar är flyttfåglar och vissa år kan vi få påspädning av dessa i våra skogar. Det är svårt att känna till när detta sker. Vinterfågelräkningen visar på en ökning av antalet kungsfåglar senaste sä-

songen. Med tanke på att alla andra småfågelarter minskade, vill jag tro att kungsfåglar österifrån uppehållit sig i våra skogar vid årsskiftet 1991/92. Antalet kungsfåglar i skogen anses regleras av vinterns hårdhet. Vi har nu haft fyra milda vintrar i rad och ändock befinner sig antalet kungsfåglar på den låga nivå som förelåg under de kalla vintrarna på 1980-talets början. Av 200

Art	Antal punkter	Antal individer	Art	Antal punkter	Antal individer
Gräsand	1	2	Blåmes	37	64
Sångsvan	1	2	Svartmes	9	11
Kungsörn	2	2	Toftmes	12	20
Sparvhök	1	1	Enitta	15	35
Örre	3	20	Tallita	18	37
Fasan	1	1	Nötväcka	23	30
Tamduva	3	42	Trädskrypare	6	8
Sparvuggla	1	1	Strömstare	5	9
Päruggla	1	1	Björkräst	2	2
Gröngöling	4	5	Koltrast	1	1
St hackspett	15	15	Kungsfågel	31	86
Spillkråka	6	6	Vårågel	1	1
Korp	20	33	Grönfink	20	67
Kråka	43	128	Grönsiska	4	28
Käja	13	88	Gråsiska	5	41
Skata	37	83	Domherre	24	47
Nötskråka	13	20	Gulspår	36	337
Nötkråka	1	1	Gråspår	2	3
Talgoxe	53	214	Piltfink	4	16

Tabellen visar sammanställning av vinterfågelräkningen 1991/92. Totalt sågs 1508 fåglar av 38 arter.

räkningspunkter senaste säsongen sågs kungsfågel på endast 39 i denna skogsdominerade kommun.

Beaktar man det dåliga häckningsresultatet från sommaren 1991, visar entitan på en liten populationsökning. Det kan bero på de milda vintrarna. Detsamma, men tydligare, är förhållanden beträffande nötväcken. Att nötväcken är vanligare i våra skogar nu än för 10 år sedan är odiskutabelt. Det finns säkert flera orsaker till ökningen, i diagrammet ser man att när de milda vintrarna inträffade ökade antalet nötväcker.

Först säsongen 1984/85 räknades så många rutter i kommunen att vi kan använda materialet till att analysera förändringar. Vinterfågelräkningarna visar att de fågelarter som är beroende av gamla barrskogar, har det jobbigt i våra skogar nu. Tallita och kungsfågel som anses allmänna, visar det. Trädskrypare, toftmes och spillkråka är tre "gammelskogsarter" som ses på så få räkningspunkter att vi inte ens kan följa upp om de ökar eller minskar.

Spänningen och glädjen för oss som räknar fåglar är att få möta ovanliga arter

eller många arter under vandringen. I tabellen redovisas antalet av alla iaktagna arter. Som framgår fanns det några "kryddor" såsom kungsfågel, sparvuggla, pärluggla, nötkråka och koltrast detta fågelfattiga år. 38 fågelarter såg vi under de 14 dagarna kring nyåret 1992, det är ungefär samma antal som året innan.

Framtiden

I höst är det rikt med rönnbär, enbär och grankottar i våra marker, dessutom är smågnagarsammarna på väg uppåt. Allt det där betyder att vi får uppleva ett rikare fågelliv igen kommande vinter. Att deltaga i vinterfågelräkningarna är ett utmärkt sätt att få njuta av fina scener med fåglar i, och samtidigt samla in uppgifter om hur fåglarna och deras miljö mår.

Följande personer deltog i vinterfågelräkningarna i kommunen säsongen 1991/92: Lennart Eriksson, Robert Lager, Sören Larsson, Mikael Leppälampi, Kim Lill, Yngve Pettersson, Magnus Ahlén, Ingrid Åkerberg och Jan Österberg.

Blomstervandringar

Nu när midvintermörkret råder kan det vara trevligt att planera för sommarens aktiviteter. Något du kan se fram emot är den studiecirkel om växter vi kommer att anordna under maj - augusti. Den genomförs i form av fyra blomstervandringar till olika växtmiljöer i vår kommun. Alla kan vara med - även om du är helt nybörjare på blommor!

Närmare uppgifter om datum, tid och plats kommer i Naturklubbsnytt nr 1 1993.

Information och anmälan: Ingrid Åkerberg, 0220 - 301 55. De fyra temana blir:

- * Vårblommor i ekhagar och hassellundar (maj)
- * Orkidéer och köttätande växter (juni)
- * Mossiga barrskogar och trolska alkärr (juli)
- * Sensommar i hävdade ängar och hagar (augusti).